

VALSTYBINĖS DUOMENŲ APSAUGOS INSPEKCIJOS

2020 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2021 m. vasario 26 d.

Vilnius

VADOVO ŽODIS

2020 m. Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai (toliau – Inspekcija), vienai iš Lietuvos asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijų, kaip ir daugeliui kitų organizacijų, buvo išskirtinai dėl prasidėjusios pasaulinės koronaviruso COVID-19 pandemijos. Kovo mėnesį Lietuvoje paskelbus karantiną ne tik Inspekcijai teko organizuoti savo veiklą darbu nuotoliniu būdu, tačiau reikėjo padėti ir patarti tiek valstybės institucijoms, tiek privataus sektoriaus atstovams, kaip organizuoti savo veiklą nuotolinėmis ryšio priemonėmis siekiant išlaikyti aukštus asmens duomenų ir privatumo apsaugos standartus. Metų pradžioje prasidėjusi ir iki metų pabaigos užsitęsusi pandemija kėlė vis naujų asmens duomenų tvarkymo iššūkių.

2020 m. asmens duomenų apsauga ne tik kad neprarado savo svarbos, bet dar labiau tapo aktualesnė. Tam įtakos turėjo pandemine situacija šalyje, dėl kurios, atsižvelgiant į asmens duomenų apsaugos reikalavimus, buvo būtina valstybėje priimti ne mažą skaičių su tuo susijusių teisės aktų, daug veiklų buvo skaitmenizuojamos, daugybė žmonių, privataus ir viešojo sektoriaus organizacijų persikėlė į nuotolines bendravimo ir veiklos platformas. Nuolatos dalyvavome nuotoliniuose susitikimuose, renginiuose, deriname darbotvarkes, teikėme tarnybinę ir metodinę pagalbą, bendravome su žiniasklaida, keitėmės informacija, net ir laisvalaikį leidome pasitelkę skaitmeninę įrangą – sportavome, keliavome, lankėme muziejus, šventėme gimtadienius. Tvarkomų asmens duomenų apimtys staiga išaugo ir, tikėtina, ši nauja realybė niekuomet nesugrįš į buvusią padėtį.

Pandemijos nulemtas skaitmenizacijos proveržis tuo pačiu kėlė ir vis dar tebekelia nemažai iššūkių bei rizikų asmens privatumui ir asmens duomenų apsaugai, todėl kylančios rizikos turėjo būti suvaldytos iš pat pradžių užtikrinant asmens duomenų apsaugos principų pritaikymą siekiant tolesnio tvaraus skaitmenizacijos procesų vystymosi. Šiuo tikslu aktyviai veikė ir visų Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybių narių priežiūros institucijas vienijanti Europos duomenų apsaugos valdyba (toliau – Valdyba), kuri nedelsiant reagavo į pasikeitusią situaciją ir sutelkė valstybes nares bendriems, operatyviems sprendimams priimti.

Iš principo 2020 m. vyravusi neįprasta padėtis ne tik nesumažino, bet ir išplėtė Inspekcijos veiklos apimtį ir reikalavo greitų sprendimų ir darbų. Taigi, Inspekcija 2020 m. vykdė savo, kaip asmens duomenų apsaugos priežiūros misiją – ginti žmogaus teisę į asmens duomenų apsaugą, bei įgyvendino numatytus tris veiklos prioritetus.

1 prioritetas. Inspekcijos vykdomos asmens duomenų tvarkymo priežiūros veiklos tobulinimas.

Inspekcija, įgyvendindama šį prioritetą, naujo teisinio reguliavimo kontekste peržiūrėjo ir siekė patobulinti asmens duomenų tvarkymo priežiūros veiklą:

- Peržiūrėta išankstinių konsultacijų teikimo tvarka ir atlikti būtini Išankstinių konsultacijų teikimo taisyklių, patvirtintų Inspekcijos direktoriaus 2018 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. 1T-84 (1.12.E) „Dėl Išankstinių konsultacijų teikimo taisyklių patvirtinimo“, pakeitimai. Parengta privaloma prašymo suteikti / nutraukti išankstinę konsultaciją forma.

- Sukurtos procedūros auditams ir tyrimams, atliekamiems duomenų apsaugos audito forma, atlikti (Inspekcijos direktoriaus 2020 m. rugsėjo 11 d. įsakymas Nr. 1T-93(1.12.E) „Dėl Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos auditų ir tyrimų, atliekamų duomenų apsaugos audito forma, atlikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“) vykdant tarptautinius įsipareigojimus (pavyzdžiui, Lietuvos nacionalinėje Vizų informacinėje sistemoje, Lietuvos nacionalinėje antrosios kartos Šengeno informacinėje sistemoje ir kitose informacinėse sistemose, kuriose pagal ES teisės aktus Lietuvos kompetentingos institucijos vykdydamos savo funkcijas tvarko asmens duomenis). Taip pat patvirtintas Inspekcijos auditų ir stebėsenos 2020–2025 m. planas.

- Parengtas Inspekcijos direktoriaus įsakymo „Dėl Elgesio kodeksų laikymosi stebėseną vykdančių įstaigų akreditavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ projektas, kuris 2021 m. pradžioje bus pateiktas Valdybos nuomonei.

- Parengtas Inspekcijos direktoriaus įsakymo „Dėl Asmens duomenų tvarkymo pagal standartines sutarčių sąlygas sutarties pavyzdinės formos patvirtinimo“ projektas, kuris 2021 m. pradžioje bus pateiktas Valdybos nuomonei;

- Parengtas Sertifikavimo įstaigų akreditavimo tvarkos aprašo projektas, kuriuo tvirtinami Sertifikavimo įstaigų akreditavimo kriterijai, kuris 2021 m. taip pat bus pateiktas Valdybos nuomonei;

- Atitinkamai parengtas ir Sertifikavimo įstaigų parengtų sertifikavimo kriterijų patvirtinimo tvarkos aprašo projektas;

- Peržiūrėjus asmens duomenų saugumo pažeidimų nagrinėjimo procesą atlikti šios veiklos efektyvinimo darbai. Suprogramuotos ir įdiegtos programinės įrangos priemonės asmens duomenų saugumo pažeidimų vertinimo procesui valdyti. Paruoštos tipinės, automatiškai būdu generuojamos asmens duomenų saugumo pažeidimų vertinimo ataskaitos. Atliktas esamos asmens duomenų saugumo pažeidimų statistinės informacijos perkėlimas į MySQL duomenų bazių servisą.

- Atlikta pakartotinė vykdomos skundų nagrinėjimo veiklos procesų analizė, todėl buvo parengtas Inspekcijos nagrinėjamų skundų nagrinėjimo tvarkos aprašo projektas. Pasiūlymai dėl skundų nagrinėjimo veiklos procesų tobulinimo 2021 m. bus pateikti Teisingumo ministerijai siekiant priimti reikiamus teisės aktų pakeitimus.

- Peržiūrėtos įmonei privalomų taisyklių nagrinėjimo ir jų tvirtinimo procedūros (Inspekcijos direktoriaus 2020 m. rugsėjo 17 d. įsakymas Nr. 1T-94(1.12.E) „Dėl Įmonei privalomų taisyklių patvirtinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“).

2 prioritetas. Visuomenės informuotumo asmens duomenų apsaugos srityje didinimas.

Besivystantis teisės į asmens duomenų apsaugą teisinis reguliavimas ir jo taikymo praktikos pokyčiai sąlygoja nuolatinį poreikį šviesti visuomenę ir didinti jos informuotumą apie asmens duomenų apsaugą. Atsižvelgiant į tai, Inspekcija 2020 m. parengė 15 metodinių dokumentų, naudingų tiek organizacijoms, siekiančioms tinkamai įgyvendinti 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (toliau – BDAR) nustatytas pareigas tvarkant asmens duomenis, tiek patiems žmonėms, kad jie galėtų aiškiai ir tinkamai suprasti jiems garantuojamų teisių turinį bei galimus šių teisių gynimo būdus. Ypatingas dėmesys 2020 m. skirtas parengti specialiams metodiniams dokumentams, skirtiems padėti prisitaikyti prie asmens duomenų tvarkymo COVID-19 pandemijos sąlygomis.

2020 m. baigėsi dvejų metų trukmės „Aukštų asmens duomenų apsaugos standartų skatinimo SolPriPa“ projektas. Jo metu Inspekcijos atstovai kartu su partneriais iš Mykolo Romerio universiteto vykdė informuotumo didinimo asmens duomenų apsaugos srityje veiklas tokioms tikslinėms grupėms kaip smulkiojo ir vidutinio verslo atstovai, sveikatos priežiūros sektorius, startuoliai, žiniasklaidos atstovai, jaunimas ir vyresnio amžiaus žmonės. 2020 m. dar spėti surengti 12 seminarų skirtingose Lietuvos vietovėse – Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Mažeikiuose, Anykščiuose, Kaišiadoryse, Panevėžyje numatytoms tikslinėms grupėms. Žmonėms suteikta žinių apie jų teises asmens duomenų ir privatumo apsaugos srityje, o įvairių organizacijų atstovai pagilino žinias apie pareigas, susijusias su asmens duomenų tvarkymu ir duomenų subjektų teisių įgyvendinimu. Taip pat parengtos 7 gairės, 7 lankstinukai, surengtas videokonkursas jaunimui, sukurta nemokama mobilioji aplikacija „ADA gidas“, kurioje skelbiama visa projekto metu parengta informacija. Taip pat paskelbti straipsniai moksliniame leidinyje „Jurisprudencija“, sukurta tinklalaidžių ir straipsnių populiariosios žiniasklaidos portaluose, o projektą vainikavo išskirtinio susidomėjimo – net 1 500 unikalių stebėtojų vienu metu – sulaukusi nuotolinė konferencija „Aukšti asmens duomenų apsaugos standartai: tikrovė ir siekiai“.

3 prioritetas. Tarptautinio bendradarbiavimo asmens duomenų apsaugos srityje stiprinimas.

Atsižvelgiant į tai, kad vienas iš BDAR priėmimą sąlygojusių veiksnių – nustatyta potenciali rizika, kylanti asmens duomenis teikiant į trečiąsias valstybes, todėl siekiama suvienodinti asmens duomenų tvarkymo taisykles perduodant asmens duomenis į kitas valstybes bei sukurti efektyvius tokio asmens duomenų perdavimo priežiūros mechanizmus, kurių vienas esminių elementų – valstybių narių nacionalinių asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijų bendradarbiavimas vykdant tyrimus, susijusius su tarptautiniu didelės apimties asmens duomenų tvarkymu, vadinamosios vieno langelio (angl. *one-stop-shop*) procedūros. Pastebėtina, kad 2020 m. Inspekcija 5 atvejais buvo vadovaujanti priežiūros institucija tarptautinėse bylose ir 3 atvejais kreipėsi dėl kitos priežiūros institucijos nustatymo vadovaujančia priežiūros institucija.

ES valstybių narių asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijas vienijanti Valdyba – nepriklausoma ES institucija, kuri padeda užtikrinti nuoseklų duomenų apsaugos taisyklių taikymą visoje ES. Inspekcija, kaip nacionalinė asmens duomenų apsaugos priežiūros institucija, taip pat yra Valdybos narė, prisidedanti tiek prie pačios Valdybos, tiek ir jos pogrupių veiklos (4 iš 14 dalyvauta aktyviai). Pažymėtinas ypatingas Valdybos vaidmuo asmens duomenų apsaugos srityje, kadangi BDAR jai suteikta teisė oficialiai aiškinti BDAR nuostatas, šitaip užtikrinant vienodą šio teisės akto taikymą visoje ES. Vienas svarbiausių Valdybos veiklos elementų – gairių, rekomendacijų ir geriausios praktikos pavyzdžių pateikimas visuomenei. 2020-aisiais pandemija nesustabdė Valdybos posėdžių ir pogrupių veiklos bei ES priežiūros institucijų bendradarbiavimo. Perkėlus šią veiklą į bendravimą per nuotolį, buvo operatyviai sprendžiami visoms valstybėms narėms svarbūs klausimai, tikėtina, kad ši nauja bendradarbiavimo realybė bus pritaikyta ir panaudojama ateityje. 2020 m. įvyko 27 Valdybos posėdžiai, kuriuose buvo ne tik sprendžiami klausimai dėl asmens duomenų tvarkymo COVID-19 pandemijos metu, tačiau ir toliau tęsiami suplanuoti darbai.

I SKYRIUS STRATEGINIO VEIKLOS PLANO ĮGYVENDINIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS KONTEKSTO (APLINKOS) ANALIZĖ

Asmens duomenų apsauga – tai teisinių, techninių ir organizacinių priemonių visuma, skirta apsaugoti asmens duomenis nuo neteisėto, atsitiktinio ar netinkamo asmens duomenų tvarkymo. Teisė į asmens duomenų apsaugą yra viena iš pagrindinių žmogaus teisių, priskiriamų prie modernių teisių, būdingų išsivysčiusioms šalims, ypač aktuali skaitmeniniame amžiuje, kai technologijos suteikia neribotas galimybes tvarkyti asmens duomenis dideliais kiekiais. Demokratinėje teisinėje visuomenėje svarbi pusiausvyra tarp viešųjų ir privačiųjų interesų, žmogaus teisės gauti ir skleisti informaciją bei teisės į asmens duomenų apsaugą.

2016 m. balandžio 27 d. priimtas BDAR ir 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR (toliau – Direktyva (ES) 2016/680). Direktyvos (ES) 2016/680 nuostatos įgyvendintos Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymu.

BDAR pradėtas taikyti 2018 m. gegužės 25 d. Juo iš esmės reformuota ankstesnė duomenų apsaugos sistema – persvarstyta ir naujai suformuluotos asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijų (Lietuvos Respublikoje viena iš jų – Inspekcija) vykdomos funkcijos, išplėstas ES valstybių narių duomenų apsaugos priežiūros institucijų bendradarbiavimas, įtvirtintos naujos pareigos duomenų valdytojams ir naujos teisės duomenų subjektams asmens duomenų apsaugos srityje. Taip pat pastebėtina, kad ir kiti tarptautiniai ir ES teisės aktai, kurių pakeitimai ir įsigaliojimas siejami su BDAR ir asmens duomenų apsaugos reforma ES, numato specifines duomenų apsaugos priežiūros institucijos priežiūros funkcijas, kurios turi būti peržiūretos ir tinkamai įgyvendinamos. Tam tikri Lietuvai aktualūs aspektai įtvirtinti 2018 m. liepos 16 d. priimtame naujos redakcijos Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme.

Vadovaujantis Inspekcijos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. rugsėjo 21 d. nutarimu Nr. 1156 „Dėl Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos nuostatų patvirtinimo“, Inspekcija yra Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstaiga, dalyvaujanti formuojant valstybės politiką asmens duomenų apsaugos valdymo srityje ir ją įgyvendinanti.

Inspekcijos paskirtis – prižiūrėti, kad būtų apsaugotos fizinių asmenų pagrindinės teisės ir laisvės tvarkant asmens duomenis bei sudarytos palankesnės sąlygos laisvam asmens duomenų judėjimui ES. Inspekcijos pagrindiniai veiklos tikslai:

- Dalyvauti formuojant valstybės politiką asmens duomenų apsaugos srityje;
- Vykdyti BDAR ir kitų asmens duomenų apsaugos teisės aktų stebėseną ir užtikrinti jų vykdymą;
- Kontroliuoti asmens duomenų tvarkymą;
- Įgyvendinti 1981 m. sausio 28 d. Strasbūre sudarytos Konvencijos dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu (ETS Nr. 108) ir jos protokolų nuostatas.

Inspekcijos veikla 2020 m. buvo organizuojama vadovaujantis 2020–2022 metų strateginiu veiklos planu, patvirtintu Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. 1R-73 ir metiniu veiklos planu, patvirtintu Inspekcijos direktoriaus 2020 m. balandžio 6 d. įsakymu Nr. 1T-40 (1.12.).

Inspekcijos funkcijos neapsiriboja vien tik BDAR taikymo priežiūra. ES teisės aktai numato, kad priežiūros institucija turi atlikti auditus įvairiose informacinėse sistemose, pavyzdžiui, duomenų tvarkymo operacijų auditą nacionalinėje Šengeno informacinėje sistemoje, Vizų informacinėje sistemoje ir kt.

2020 m. viešojo sektoriaus organizacijos, kaip ir Inspekcija, toliau atvėrinėjo savo tvarkomus duomenis. Šiuo tikslu patvirtintas Inspekcijos direktoriaus 2020 m. rugsėjo 1 d. įsakymas Nr. 1T-86(1.12.) „Dėl Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos duomenų atvėrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Atsižvelgiant į šios veiklos masto didėjimą pastaraisiais metais, Inspekcija padėjo spręsti kitoms organizacijoms ne vieną su duomenų atvėrimu kilusį klausimą. Neaiškumų vis dar esama šioje srityje, todėl Inspekcija ir toliau imsis reikiamų veiksmų, kad padėtų surasti balansą dėl poreikio atverti duomenis ir asmens duomenų apsaugos.

Inspekcija taip pat yra viena iš institucijų, įgyvendinančių kibernetinio saugumo politiką. Ji prisidėjo prie kibernetinio saugumo sistemos Lietuvoje kūrimo priimant Kibernetinio saugumo įstatymą, toliau prisideda prie jos tobulinimo ir užtikrinimo dalyvaudama Kibernetinio saugumo tarybos veikloje, kartu su kitomis atsakingomis institucijomis rengia Lietuvos kibernetinio saugumo ataskaitą. Kibernetinis saugumas tiesiogiai susijęs su Inspekcijos atliekama asmens duomenų saugumo pažeidimų nagrinėjimo veikla, kai tiriant asmens duomenų saugumo pažeidimus prireikus bendradarbiaujama ir su Nacionaliniu kibernetinio saugumo centru.

2020 m. Inspekcija ir toliau susidūrė su iššūkiu, kaip įgyvendinti 2018 m. europinės asmens duomenų apsaugos reformos numatytas naujas ar išplėstas esamas funkcijas. Reprezentatyvaus 2020 m. Lietuvos gyventojų tyrimo apie asmens duomenų apsaugą duomenimis, apie BDAR nustatytus reikalavimus organizacijoms ir žmonėms suteiktas teises žino 73 proc. Lietuvos gyventojų. Apie VDAI, kaip priežiūros instituciją, žino 65 proc. gyventojų. 78 proc. gerai ir labai gerai vertina VDAI teikiamas paslaugas. Net 81 proc. Lietuvos gyventojų svarbu, kas, kaip ir kokius jų asmens duomenis tvarko. Visuomenės informuotumas apie asmens duomenų apsaugą ir supratimas, kad asmens duomenų apsauga yra pamatinė teisė ir vertybė Lietuvoje didėja. Tai aukšti informuotumo apie asmens duomenų apsaugą ir priežiūros veiklą rodikliai, pasiekti didelėmis pastangomis. Nors Inspekcija 2020 m. pilna apimtimi dar nebuvo pradėjusi vykdyti tiek BDAR, tiek kituose teisės aktuose numatytų naujų funkcijų, nes, be kita ko, laukiama Valdybos žingsnių, kurie būtų bendrai taikomi visų ES asmens duomenų priežiūros institucijų, žmoniškųjų išteklių trūkumas buvo kasdienėje Inspekcijos veikloje nuolat jaučiama problema. Optimizavus veiklos procesus daugelis Inspekcijos veiklos rodiklių žymiai išaugo, o veiklos apimtys ir toliau išliko tokios pat didelės. Be to, dėl COVID-19 pandemijos išaugus skaitmeninių paslaugų apimtims, asmens duomenų saugumo užtikrinimas tapo dar aktualesnis. Inspekcija, neskaitant dar nepradėtų vykdyti funkcijų, o tik esamai padėčiai stabilizuoti buvo išreiškusi poreikį dėl 10 papildomų pareigybių. 2019 m. pabaigoje Inspekcijai buvo skirtos tik 6 papildomos pareigybės (visos įsteigtos iki metų pabaigos). 2020 m. gruodžio 31 d. duomenimis, Inspekcija veiklai vykdyti turi 38 pareigybes, iš jų užimtos 31, per 2020 m. išėjo 6, o buvo priimti 7 nauji darbuotojai. 2020 m. Europos Komisijos komunikate akcentuojama didesnių žmoniškųjų ir finansinių išteklių svarba asmens duomenų apsaugos priežiūros veiklai¹.

Naujų darbuotojų paieškos procesas vyksta centralizuotai ir mažai priklauso nuo pačios Inspekcijos pastangų. Susiduriant su ilgu naujų darbuotojų paieškos procesu esami darbuotojai dirba padidintu krūviu, neretai viršydami galimybių ribas, todėl tai tampa viena iš esminių priežasčių, lemiančių darbuotojų apsisprendimą palikti užimamas pareigas. Be kita ko, susiduriama su asmens duomenų apsaugos specialistų trūkumu rinkoje, kai pradėjus taikyti BDAR nemažai organizacijų turi paskirti ne tik duomenų apsaugos pareigūną, tačiau samdo ir kitus asmens duomenų apsaugos profesionalus, siekdamas užtikrinti atitiktį BDAR reikalavimams.

¹ 2020-06-24 Europos Komisijos komunikate Europos Parlamentui ir Tarybai COM(2020) 264 „Duomenų apsauga kaip daugiau galių suteikimo piliečiams ir ES požiūrio į perėjimą prie skaitmeninių technologijų pagrindas – dveji metai taikant Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą“ (toliau – Komunikatas) pažymėta, kad daugelis valstybių narių parėmė reikalingais žmogiškaisiais, techniniais ir finansiniais ištekliais priežiūros institucijas. Apskritai beveik visų nacionalinių duomenų apsaugos institucijų (2016–2019) darbuotojų skaičius padidėjo 42 proc., o biudžetas – 49 proc. Vis dėlto valstybių narių skirtumai akivaizdūs. Santykinai daugiausiai padidintas Airijos, Nyderlandų, Islandijos, Liuksemburgo ir Suomijos institucijų darbuotojų skaičius.

1 lentelė. Finansiniai ir žmogiškieji Inspekcijos ištekliai

	Iki BDAR	Pradėjus taikyti BDAR		
	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.
Biudžetas (tūkst. Eur)	729,3	1 111,0	1 120,0	1 175,6
iš jo darbo užmokesčiui (tūkst. Eur)	477,0	531,0	805,0	918,3
Etatų skaičius	32	32	38	38

ANTRASIS SKIRSNIS STRATEGINIŲ TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

1 strateginis tikslas: Užtikrinti duomenų subjektų teisių apsaugą asmens duomenų apsaugos srityje

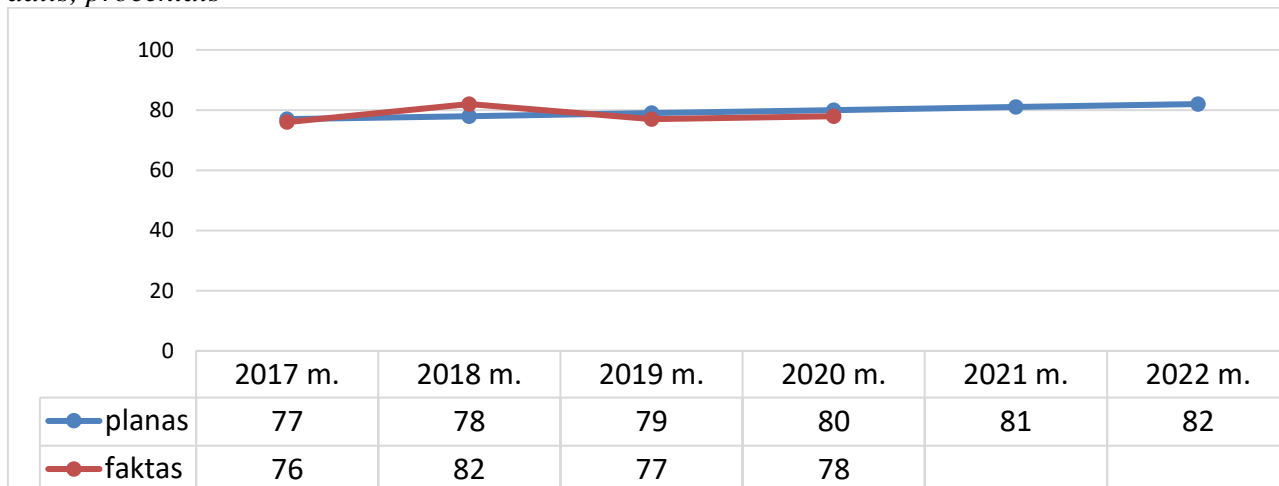
2 lentelė. Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas

Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur)			
		Asignavimų planas	Asignavimų planas*, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui	Panaudota asignavimų	Panaudota asignavimų nuo asignavimų, nurodytų asignavimų plane, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui, dalis (proc.)**
1	2	3	4	5	6
01 01	Duomenų apsaugos valdymas	1 201	1 201	1 175,6	97,9
<i>Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama</i>					

* Jeigu asignavimų plane, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui, asignavimai didėja ar mažėja daugiau nei 5 proc. lyginant su asignavimais, nurodytais asignavimų plane, to priežastys trumpai paaiškinamos po lentele. Paaiškinimai pateikiami dėl patikslintų asignavimų programos lygiu.

** Jeigu asignavimų panaudojimo procento nuokrypiai viršija 10 proc., jie ir jų priežastys trumpai paaiškinami po lentele.

1 grafikas. Efekto vertinimo kriterijus – asmenų, palankiai vertinančių Inspekcijos veiklą, dalis, procentais

Įgyvendinant Inspekcijos strateginį tikslą „Užtikrinti duomenų subjektų teisių apsaugą asmens duomenų apsaugos srityje“, siekta efekto vertinimo kriterijaus – „Asmenų, palankiai vertinančių Inspekcijos veiklą, dalis, procentais“. Kriterijus apskaičiuojamas susumuojant vertinančiuosius Inspekcijos veiklą labai gerai ir gerai, remiantis apklausų duomenimis, gaunamais apklausus asmenis, kurie buvo kreipęsi į Inspekciją arba kuriems Inspekcija buvo suteikusi savo paslaugų, pavyzdžiui, teikė konsultacijas, derino teisės aktus, organizavo renginius, kuriuose skaitė pranešimus, nagrinėjo skundus ir pan.

2020 m., įvertinus paklaidos galimybės ribas, Inspekcija iš esmės pasiekė planuotą jos veiklos palankaus vertinimo rodiklį – 78 proc. (planuota 80 proc.).

Programos įgyvendinimo rezultatai

Inspekcija 2020 m. vykdė programą „Duomenų apsaugos valdymas“. Šios programos vykdymo rezultatui įvertinti pasirinktas kriterijus R-01-01-01-01 „Asmenų, žinančių apie įstatymų jiems suteiktas teises ir nustatytas pareigas asmens duomenų apsaugos srityje, dalis, proc.“. Šis kriterijus apskaičiuojamas kasmet Inspekcijai vykdant užsakomąją reprezentatyvią Lietuvos gyventojų apklausą apie visuomenės informuotumą asmens duomenų apsaugos srityje. Reprezentatyvios 2020 m. Lietuvos gyventojų apklausos apie asmens duomenų apsaugą duomenimis, apie BDAR, teisės aktą, kuriame nustatyti asmens duomenų tvarkymo reikalavimai organizacijoms ir žmonėms suteiktos teises, žino 73 proc. Lietuvos gyventojų (planuotas rodiklis 69 proc.).

Geriausiai informuoti apie asmens duomenų apsaugą Lietuvoje yra vadovai ir specialistai bei tarnautojai, o mažiausiai apie BDAR yra girdėję studentai ir moksleiviai. Apklausos duomenimis, su asmens duomenų apsaugos reikalavimais ir teisėmis labiau susipažinę didesnes pajamas ir aukštesnį išsilavinimą turintys respondentai. Aukšti informuotumo apie asmens duomenų apsaugą rodikliai ir šios srities teisinių principų išmanymas yra priežiūros institucijos siekis, o išgyvenant naują lūžį visuomenės skaitmenizacijos procesuose pandemijos akivaizdoje šios žinios dar aktualesnės. Tačiau apklausos rezultatai taip pat rodo, kad svarbu didinti jaunimo žinias apie asmens duomenų apsaugą. Ilgalaikėje perspektyvoje tikimasi asmens duomenų ir privatumo apsaugos kibernetinio saugumo kontekste temų įtraukimo ne tik universitetų, bet ir mokyklų programose. Visuomenės narių asmens duomenų apsaugos svarbos suvokimo skatinimas, tinkamas skaitmeninis raštingumas, kibernetinio saugumo kultūros lygis yra esminiai šiuolaikinėje skaitmeninėje visuomenėje. Taip pat šios srities žinių turinčių talentų ugdymas padėtų užpildyti rinkoje esamą asmens duomenų apsaugos specialistų trūkumą.

Vertinimo kriterijų pasiekimas

P-01-01-01-01 Planinių patikrinimų pagal kontrolinius klausimynus dalis, proc. 2020 m. planuotas rodiklis – 90, pasiektas – 90. Ataskaitiniu laikotarpiu planiniai patikrinimai buvo atliekami vadovaujantis 2020 m. prevencinių patikrinimų planu, patvirtintu Inspekcijos direktoriaus 2020 m. sausio 24 d. įsakymu Nr. 3R-65(1.41.), ir visi patikrinimai, išskyrus pakartotinius, buvo atliekami naudojant kontrolinius klausimynus.

P-01-01-01-02 Išnagrinėtų skundų skaičiaus padidėjimas, palyginti su praėjusiais metais, proc. 2020 m. planuotas rodiklis – 5, pasiektas – 0. 2020 m. Inspekcija išnagrinėjo 971 skundą ir nepasiekė planuoto rodiklio, nes buvo išnagrinėta 24 skundais mažiau negu 2019 m. (995). 2020 m. skundų nagrinėjimo veiklai įtakos turėjo darbuotojų kaita ir sulėtėję skundų nagrinėjimo procesai dėl pandeminės situacijos perorganizuojant veiklą nuotoliniam darbui.

P-01-01-01-03 Teisės aktuose nustatytais terminais įvertintų teisės aktų projektų dalis, proc. 2020 m. planuotas rodiklis – 85, pasiektas – 83. Įvertinus statistinės paklaidos ribas ir tai, kad nemaža dalis teisės aktų projektų buvo teikiami derinti skubos tvarka, todėl neišvengta vėlavimų, tačiau 2020 m. teisės aktų projektų derinimo rodiklis buvo pasiektas.

P-01-01-01-04 Inspekcijos darbuotojų, dalyvavusių kvalifikacijos kėlimo kursuose ir mokymuose, skaičius. 2020 m. planuotas rodiklis – 35, pasiektas – 26. 2020 m. planuotas pasiekti

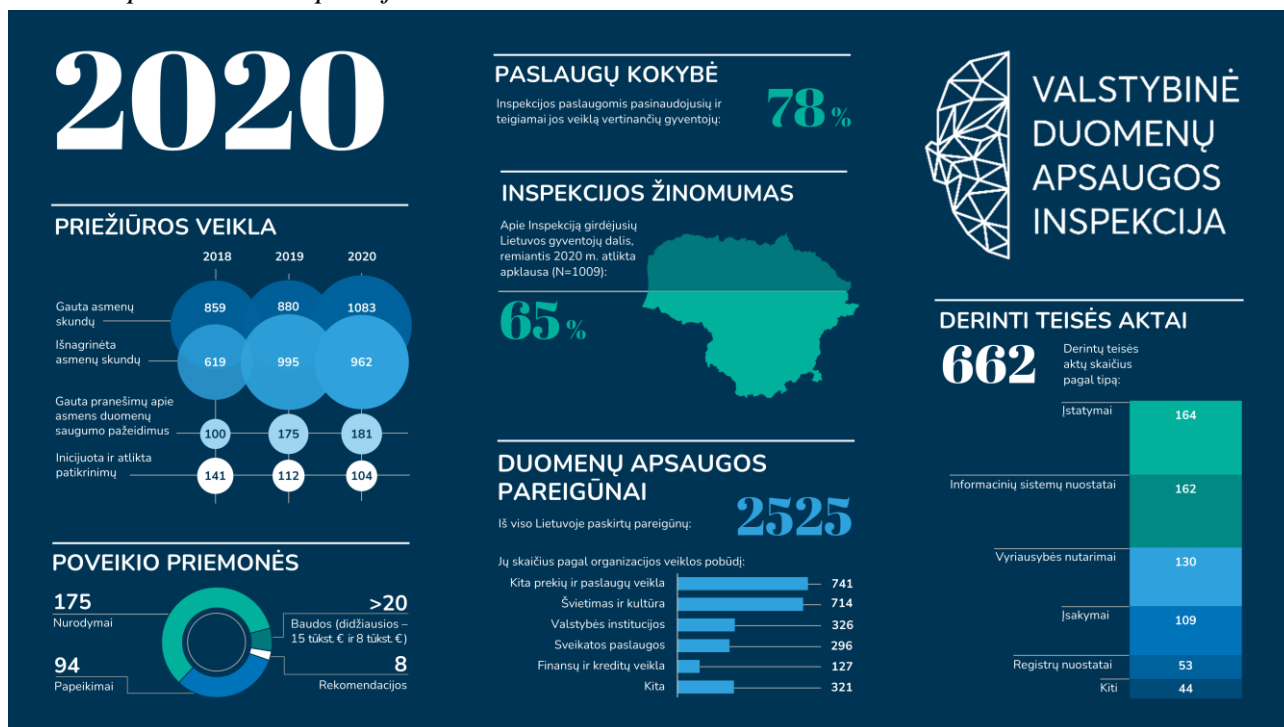
kvalifikacijos kėlimo rodiklis nebuvo pasiektas tiek dėl darbuotojų kaitos, tiek dėl pandeminės situacijos šalyje. Tačiau prisitaikius prie esamos situacijos dalis darbuotojų sėkmingai kėlė kvalifikaciją nuotoliniu būdu.

Ūkio subjektų ir kitų duomenų valdytojų priežiūra

3 lentelė. Asmens duomenų apsaugos priežiūros veikla

Veikla	Iki BDAR	Pradėjus taikyti BDAR		
	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.
Atlikta patikrinimų	91	141	112	104
Gauta ir nagrinėta pranešimų apie asmens duomenų saugumo pažeidimus	7	100	175	181
Gauta asmenų skundų	480	859	880	1 081
Išnagrinėta asmenų skundų	490	619	995	971

1 paveikslas. Inspekcijos 2020 m. veiklos rodikliai ir vertinimas

Patikrinimai. 2020 m. Inspekcija atliko 104 patikrinimus. Dalis jų buvo vykdoma vadovaujantis Inspekcijos direktoriaus 2020 m. prevencinių patikrinimų planu, patvirtintu 2020 m. sausio 24 d. įsakymu Nr. 3R-65(1.41.). Nemažai dėmesio 2020 m. skirta neplaniniams tikrinimams, kurie pradėti reaguojant į įvykius, susijusius su duomenų saugumo incidentais įvairiose valstybinėse ar privačiose informacinėse sistemose, kilus įtarimų dėl nesaugaus asmens duomenų tvarkymo ir pan. Jie atliekami Inspekcijai gavus informacijos iš žiniasklaidos, anoniminių pranešimų, kitų šaltinių. Neplaniniai tyrimai savo iniciatyva gali būti atliekami ir gavus pranešimus apie asmens duomenų saugumo pažeidimus.

Iš 2020 m. baigtų patikrinimų daugiausia jų atlikta dėl prekių ir paslaugų veiklos (25), švietimo ir kultūros veiklos (24), valstybės ir savivaldybių institucijų veiklos (15), fizinių asmenų atliekamo asmens duomenų tvarkymo (11), sveikatos paslaugų (6).

Siekdama padėti kitiems sektoriaus atstovams susipažinti su probleminiais asmens duomenų tvarkymo aspektais ir savo iniciatyva imtis šalinti trūkumus, Inspekcija 2020 m. atlikusi sektorinius tikrinimus bendrovėms ne tik teikia rekomendacijas, nurodymus ar kt., tačiau visuomenei ir kitoms, ypač tikrinto sektoriaus bendrovėms, teikia parengtus tikrinimų rezultatų apibendrinimus, kuriais jos gali naudotis vertindamos savo veiklą savarankiškai.

2020 m. atlikti 3 sektoriniai patikrinimai:

- Ugdymo įstaigų dėl asmens duomenų, tvarkomų nelankymo priežastims pagrįsti;
- Valstybės registrų ir informacinių sistemų dėl tvarkomų asmens duomenų apimties;
- Prekių ir paslaugų teikėjų dėl įgyvendinamų asmens duomenų saugumo priemonių.

Finansų įstaigų iniciavimo paslaugų patikrinimai dėl asmens duomenų teikiant mokėjimo inicijavimo paslaugą apimties perkelti į 2021 m.

Asmens duomenų saugumo pažeidimai. Įvykus asmens duomenų saugumo pažeidimui, organizacijos turi imtis visų įmanomų veiksmų pažeidimui sustabdyti. Mažesnių ar didesnių pažeidimų vyksta nuolatos. Visais atvejais organizacijos turi tokius pažeidimus dokumentuoti ir laikytis kitų BDAR nustatytų procedūrų. Nustaćius, kad dėl įvykusio pažeidimo kyla rizika fizinių asmenų teisėms ir laisvėms, privaloma apie tai pranešti ir asmenims, kurių duomenys galėjo nukentėti, ir Inspekcijai be reikalo neatidėliojant, bet ne vėliau kaip per 72 valandas.

Gautus pranešimus apie asmens duomenų saugumo pažeidimus Inspekcija įvertina ir, jei reikia, atlieka tyrimą. Iš 2020 m. gautų 181 pranešimo tik 10 atvejų nustatyta pažeidimų. Reikšmingesni 2020 m. su asmens duomenų saugumo pažeidimais susiję įvykiai:

- Bendrovės el. prekybos platformoje buvo prisijungta prie naudotojų paskyrų be jų žinios, pasinaudojus kitose (nesusijusiose su ta bendrove) svetainėse nutekintais prisijungimo duomenimis. Potencialiai paveikta apie 19 tūkst. asmenų.

- Liepos mėn. VĮ Registrų centro serverinę užliejus vandeniui, sutrikdytas daugiau kaip 20 registrų ir valstybės informacinių sistemų darbas, maksimalus potencialiai paveiktų asmenų skaičius apie 3 mln.

Dažniausiai asmens duomenų saugumo pažeidimai 2020 m. vyko interneto svetainėse ar informacinėse sistemose. Pagal asmens duomenų saugumo pažeidimo pobūdį Lietuvoje statistiškai neabejotinai vyrauja konfidencialumo pažeidimai – 165 atvejai, 16 atvejų buvo prarastas duomenų vientisumas, 18 atvejų buvo susiję su duomenų pasiekiamumo/prieinamumo pažeidimais. Daugiausia pažeidimų įvyko dėl žmogiškosios klaidos. Būtent tai yra signalas, kad darbuotojai turi būti nuolatos instruktuojami ir apmokomi, kaip dirbti su asmens duomenimis.

Apžvelgiant asmens duomenų, kurių saugumas buvo pažeistas, kategorijas, vyrauja asmens tapatybę patvirtinantys asmens duomenys (vardas, pavardė, el. paštas ir pan.), 2020 m. iš viso 94 atvejai, prisijungimo duomenys ir (ar) asmens identifikaciniai numeriai nukentėjo 12 kartų, specialių kategorijų asmens duomenys nukentėjo 7 kartus, kita (finansiniai, kredito istorijų duomenys ar keletas asmens duomenų kategorijų derinys) – 57.

Išankstinės konsultacijos. 2020 m. pastebėtas didesnis duomenų valdytojų aktyvumas kreipiantis į Inspekciją dėl išankstinės konsultacijos suteikimo. Iš viso 2020 m. buvo gauti 8 prašymai, dėl kurių 2020 m. buvo priimti 6 sprendimai, dviem atvejais sprendimai priimti 2021 m. Vienu atveju prašymo suteikti išankstinę konsultaciją nagrinėjimas nutrauktas, vienu atveju atsisakyta priimti prašymą suteikti išankstinę konsultaciją, 4 atvejais išnagrinėjus prašymus Inspekcija teikė rekomendacijas.

Atsisakymą priimti prašymą suteikti išankstinę konsultaciją lėmė pakeistas išankstinių konsultacijų teikimo taisyklės, numatančios pareigą kreipiantis į Inspekciją pateikti privalomos formos prašymą². Neretai pastebima, kad duomenų valdytojai dar neskiria pareigos kreiptis išankstinės konsultacijos nuo teisės konsultuotis su Inspekcija, todėl kreipdamiesi išankstinių konsultacijų nebūna išsamiai išanalizavę numatomo asmens duomenų tvarkymo, dėl kurio

² Išankstinių konsultacijų teikimo taisyklių, patvirtintų Inspekcijos direktoriaus 2018 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. 1T-84(12.E) (nauja įsakymo redakcija 2020 rugsėjo 3 d. Nr. 1T-88(1.12.E)), 4 punktą.

kreipiamasi į Inspekciją išankstinės konsultacijos, proceso, negavę duomenų apsaugos pareigūno nuomonės ir pan. Vienu iš atvejų į Inspekciją kreiptasi išankstinės konsultacijos dėl policijos įstaigų ir savivaldybių bendrai atliekamo asmens duomenų tvarkymo, kitais atvejais buvo kreiptasi dėl biometrinių duomenų naudojimo, dėl vaizdo stebėjimo. Be kita ko, 2020 m. Lietuvoje esant paskelbtai COVID-19 pandemijai, į Inspekciją buvo kreiptasi ir išankstinės konsultacijos dėl termovizorinių kamerų naudojimo. Inspekcija tokio tvarkymo neuždraudė, tačiau pateikė rekomendacijas, kurios leistų numatomą asmens duomenų tvarkymą suderinti su BDAR reikalavimais (rekomendavo, jog termovizorinė kamera veiktų tik realiu laiku, t. y. rinktų ir monitoriaus ekrane realiu laiku atvaizduotų tik tuos asmenis (jų atvaizdus ir temperatūros rodiklį), kurių kūno temperatūros rodiklis yra padidėjęs, tokių duomenų neišsaugant pastoviojoje atmintyje; taip pat rekomendavo užtikrinti galimybę asmeniui, kuriam nustatyta padidėjusi kūno temperatūra, pasinaudoti papildomomis temperatūros matavimo priemonėmis; tuo atveju, jei bus pasitelktas duomenų tvarkytojas, rekomendavo su juo sudaryti duomenų tvarkymo sutartį, atitinkančią BDAR 28 straipsnio 3 dalies reikalavimus; rekomendavo nutraukti termovizorine kamera atliekamą asmens duomenų tvarkymą šalyje nesant paskelbtos ekstremaliosios situacijos ar karantino.).

Skundų nagrinėjimas. Inspekcijos gaunamų skundų skaičius nuolatos auga (žr. 3 lentelę). 2020 m. gautas 1 081 skundas, išnagrinėta – 971. Skundų pasiskirstymas pagal skundžiamą duomenų valdytoją pateiktas lentelėje.

4 lentelė. Gautų skundų ir ištyrus skundus nustatytų pažeidimų skaičiaus pasiskirstymas pagal skundžiamą veiklos sritį

Sritis	2020 m. gautų skundų skaičiaus pasiskirstymas	2020 m. nustatytų pažeidimų pasiskirstymas
Advokatai, notariai, antstoliai	50	6
Apgyvandinimo paslaugų teikėjai	2	0
Draudimo paslaugų teikėjai	15	6
Elektroninių ryšių paslaugų teikėjai	34	4
Elektroninės parduotuvės	12	5
Finansų ir kredito įstaigos	49	6
Fiziniai asmenys	260	34
Turizmo paslaugų teikėjai	2	0
Kiti prekių ir paslaugų teikėjai	286	57
Skolų išieškojimo įmonės	28	4
Sveikatos įstaigos	28	1
Švietimo ir kultūros įstaigos	26	11
Teisėsaugos ir teisėtvarkos įstaigos	19	4
Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos	137	32
Kita	117	17

Kaip rodo Lietuvos gyventojų apklausos duomenys, žmonės geriau išmano savo teises asmens duomenų apsaugos srityje ir yra linkę jas ginti. Net 81 proc. Lietuvos gyventojų svarbu, kas, kaip ir kokius jų asmens duomenis tvarko. Tačiau pastebima tendencija, kad asmenys neretai skuba kreiptis į Inspekciją, net nepasinaudoję teise, o kartais ir pareiga, visų pirma kreiptis į duomenų valdytoją dėl savo teisių įgyvendinimo. Atsižvelgiant į tai, kad dalis priežiūros institucijos gaunamų skundų yra susiję ne su sisteminiiais pažeidimais, o tik su pavienių duomenų subjektų asmens duomenų tvarkymu, taip pat į tai, kad tokie pažeidimai neretai yra susiję su žmogiškąją klaida, Inspekcija mato poreikį Lietuvos Respublikos asmens duomenų apsaugos teisinės apsaugos įstatyme įtvirtinti priežiūros institucijos teisę, įvertinus skunde nurodytas bei kitas susijusias aplinkybes,

sutaikinti skundą pateikusį asmenį ir skundžiamą asmenį, tokiu būdu užtikrinant greitą skundo nagrinėjimo procesą ir priežiūros institucijos veiklos ekonomiškumo principą.

2020 m. daugiausia pažeidimų išnagrinėjus asmenų skundus nustatyta dėl:

- Asmens duomenų rinkimo iš valstybės registru ir informacinių sistemų – 144;
- Asmens duomenų atskleidimo – 57;
- Vaizdo stebėjimo – 36;
- Teisės susipažinti su duomenimis – 32;
- Asmens duomenų rinkimo – 28;
- Tiesioginės rinkodaros – 28;
- Skolininkų asmens duomenų – 11;
- Teisės nesutikti su duomenų tvarkymu – 9;
- Teisės būti pamirštam – 7.

Skiriamos sankcijos. 2020 m. Inspekcija, nustačiusi pažeidimų, organizacijoms teikė 8 rekomendacijas, 175 nurodymus, 94 papeikimus, daugiau kaip 20 baudų, iš kurių didžioji dalis už nebendradarbiavimą su VDAI jai atliekant tyrimus. Organizacijos nepateikė ar bandė nusišalinti tyrimui reikiamą informaciją. Taip pat 2020 m. 15 tūkst. Eur. bauda buvo nubausta viešojo sektoriaus institucija už BDAR 5 straipsnio pažeidimus, t. y. nesugebėjimą įgyvendinti tinkamų techninių ir organizacinių priemonių – užtikrinti tvarkomų asmens duomenų tikslumą tvarkant įvaikinto vaiko tėvų asmens duomenis. 8 tūkst. bauda skirta bendrovei dėl garso įrašymo viešojo transporto autobusuose, pažeidus BDAR 5, 13, 24 ir 35 straipsnius.

Tarptautinė veikla

5 lentelė. Tarptautinės veiklos rodikliai

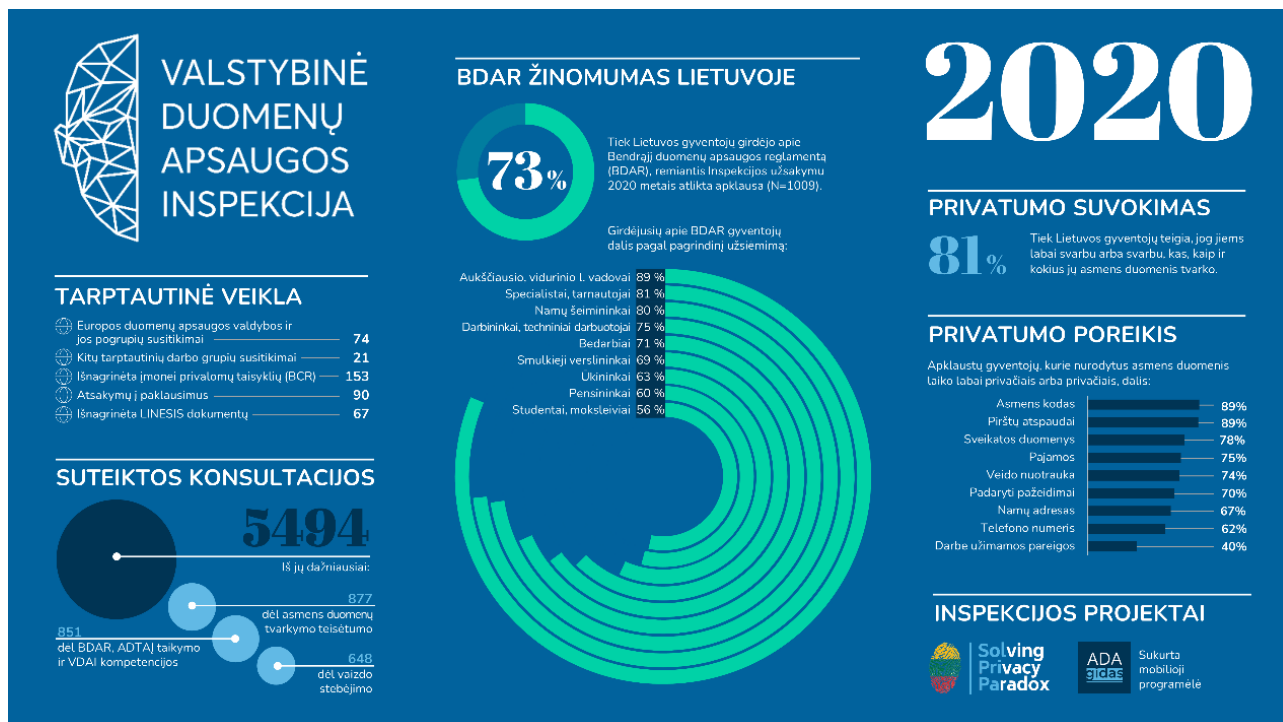
Veikla	Iki BDAR		Pradėjus taikyti BDAR	
	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.
Dalyvavimas Valdybos ir kitų tarptautinių darbo grupių veikloje	0	24	32	95
Rengti atsakymai į tarptautinius paklausimus	7	10	60	90
Teikta nuomonė Lietuvos pozicijoms ar pastabos dėl ES teismo bylos	48	70	46	67
Įmonei privalomų taisyklių (BCR) nagrinėjimas	15	13	61	153

Įtvirtinus nacionalinių priežiūros institucijų privalomą veiklos indėlį Valdyboje ir jos pogrupiuose, Inspekcija pradėjo aktyvią tarptautinę veiklą Valdyboje ir bendradarbiavimą su kitų valstybių narių priežiūros institucijomis. Pavyzdžiui, Inspekcija aktyviai dalyvauja derinant įmonei privalomų taisyklių projektus, dalyvauja jų peržiūroje, rengia Valdybos nuomonių projektus dėl jų, dalyvauja kitų Valdybos pogrupių veikloje ir kitų tarptautinių darbo grupių veikloje, kuriuose rengiami ir derinami dokumentai (nuomonės, gairės ir kt.), keičiasi nuomonėmis su kitomis ES priežiūros institucijomis (per priežiūros informacinę sistemą IMI ar naudojantis vidiniu Valdybos įrankiu, skirtu tik valstybių narių priežiūros institucijoms – *Confluence*), bendradarbiauja su ES ir Europos ekonominės erdvės valstybėmis nagrinėjant skundus taikant nuoseklumo užtikrinimo mechanizmą.

Valdyba kasmet skelbia nuomones, gaires, rekomendacijas ir geriausią praktiką, siekiant skatinti bendrą BDAR supratimą valstybėse narėse. Ši veikla išsamiai atspindėta 2019–2020 m.

Valdybos darbų programoje³. Be kita ko, metodinė informacija paprastai yra verčiama į ES valstybių narių kalbas. Prie dokumentų vertimo į lietuvių kalbą prisideda ir Inspekcija. Kiekvienos valstybės priežiūros institucija yra atsakinga už vertimų peržiūrą. Neatlikus tokios peržiūros, vertimas nebus paskelbtas. Inspekcija savo turimais pajėgumais aktyviai prisideda prie šios veiklos vykdymo, kad Lietuvos organizacijos ir žmonės turėtų į lietuvių kalbą išverstus Valdybos dokumentus. 2020 m. redaguoti net 36 Valdybos dokumentų vertimai.

2 paveikslas. Inspekcijos 2020 m. veiklos rodikliai

Visuomenės informavimas, švietimas ir konsultavimas

6 lentelė. Visuomenės informavimas, švietimas ir konsultavimas asmens duomenų ir privatumo apsaugos srityje

Veikla	Iki BDAR	Pradėjus taikyti BDAR			
	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	
Suteikta konsultacijų	5 697	6 298	4 568	5 494	
Parengta visuomenės informavimo priemonių	136	233	171	172	
Parengta metodinių dokumentų	6	10	20	15	
Dalyvauta susitikimuose su viešuoju ir privačiu sektoriais	69	93	88	43	
Skaityta pranešimų renginiuose	33	63	31	39	

Konsultacijos. 2020 m. Inspekcija aktyviai vykdė asmenų ir organizacijų konsultavimą BDAR taikymo ir teisių į duomenų apsaugą klausimais. 2020 m. suteikta 71 konsultacija duomenų

³ Valdybos 2019–2020 m. darbų programa (EDPB Work Program 2019/2020, https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb-2019-02-12plen-2.1edpb_work_program_en.pdf).

apsaugos pareigūnams, 2 206 – žmonėms, 3 206 – įmonėms ir valstybinėms institucijoms. Daugiausia klausimų iš žmonių sulaukta dėl:

- Asmens duomenų tvarkymo teisėtumo – 454;
- Vaizdo stebėjimo – 354;
- Skundo pateikimo – 350;
- Teisių įgyvendinimo – 251
- BDAR ir Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo taikymo ir Inspekcijos kompetencijos – 280
- Darbuotojų asmens duomenų tvarkymo – 108;
- Dėl COVID-19 – 53.

Įvairios organizacijos daugiausia teiravosi dėl:

- BDAR ir Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo taikymo ir Inspekcijos kompetencijos – 571;
- Asmens duomenų tvarkymo teisėtumo – 423;
- Asmens duomenų teikimo teisėtumo – 382;
- Vaizdo stebėjimo – 294;
- Darbuotojų asmens duomenų tvarkymo – 278;
- Asmens duomenų tvarkymo sąlygų taikymo – 180;
- Dėl duomenų apsaugos pareigūno – 146;
- Dėl COVID-19 – 174

Svarbu atkreipti dėmesį, kad 2020 m. tiek žmonėms, tiek organizacijoms kilo klausimų dėl asmens duomenų tvarkymo pandemijos metu. 2020 m. reprezentatyvaus Lietuvos gyventojų tyrimo duomenimis, atsakant į klausimą „Kaip vertinate asmens duomenų tvarkymą COVID-19 pandemijos laikotarpiu?“ taip pasiskirstė respondentų atsakymai:

- 44 proc. – asmens duomenų tvarkymas nepakito;
- 26 proc. – neturėjo nuomonės / negalėjo atsakyti;
- 12 proc. respondentų mano, kad buvo labiau paisoma reikalavimų;
- 18 proc. respondentų mano, kad buvo mažiau paisoma reikalavimų.

Inspekcija atsižvelgdama į informacijos poreikį parengė aktualios metodinės informacijos.

Metodinė informacija. 2020 m. Inspekcija, siekdama sumažinti pavienių kreipimūsi skaičių ir pateikti išsamesnės informacijos aktualiais klausimais didesnėms suinteresuotųjų asmenų grupėms, skyrė daug dėmesio metodinės informacijos rengimui, kuri yra naudinga tiek duomenų valdytojams, tiek ir duomenų subjektams. Parengti 5 DUK, 4 rekomendacijos, 4 gairės ir 2 atmintinės.

COVID-19 tematika Inspekcijos interneto svetainėje sukurta speciali rubrika „COVID-19 ir BDAR“, kurioje paskelbta ši informacija:

- Aktualūs asmens duomenų tvarkymo aspektai dėl koronaviruso COVID-19;
- Asmenų registracija COVID-19 ligos profilaktikos ir kontrolės priemonių įgyvendinimo tikslais;
- Trys žingsniai dėl nuotolinio mokymosi organizavimo;
- Rekomendacija dėl darbuotojų asmens duomenų tvarkymo, organizuojant darbą nuotoliniu būdu;
- Darbuotojų sveikatos duomenų tvarkymas, įsigaliojus Darbo kodekso pataisoms dėl karantino;
- Rekomendacija dėl asmens duomenų apsaugos aspektų, teikiant sveikatos priežiūros paslaugas nuotoliniu būdu.

Kiti metodiniai dokumentai:

- Gairės „Pritaikytoji ir standartizuotoji duomenų apsauga informacinės sistemos gyvavimo cikle“;
- Prašymų dėl asmens duomenų teikimo vertinimo gairės;
- Tvarkomų asmens duomenų saugumo priemonių ir rizikos įvertinimo gairės duomenų valdytojams ir duomenų tvarkytojams (3 versija);
- DUK. Įmonei privalomų taisyklių (BCR) procedūra;
- DUK. Svarbi informacija dėl asmens duomenų perdavimo ir gavimo iš Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės;
- DUK. Kaip įvertinti, kas yra savo paties panašios prekės ar paslaugos?;
- DUK. Ar privaloma atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą, kai asmens duomenys tvarkomi vadovaujantis BDAR 6 straipsnio 1 dalies c punktu (teisinė prievolė)?.

„SolPriPa“ projektas. Įgyvendinant europinį „SolPriPa“ projektą skatinamas ne tik visuomenės informuotumas apie asmens duomenų apsaugą, bet ir skatinamas įsitraukimas į asmens duomenų apsaugos priežiūros veiklą. „ADA gidas“ sukurta rubrika „Jūsų informacija“, skirta kiekvienam, norinčiam prisidėti prie asmens duomenų apsaugos priežiūros Lietuvoje. Joje realizuota galimybė anonimiškai pasidalinti savo vertinimais ir išvargomis dėl rinkoje vykstančio asmens duomenų tvarkymo, dėl neraminančių ar kaip tik pavyzdinių asmens duomenų tvarkymo atvejų. Pateikta informacija padės Inspekcijai vykdyti asmens duomenų apsaugos priežiūros veiklą, stebėti situaciją Lietuvoje, vertinti kylančias rizikas, planuoti patikrinimus.

Kuriant „ADA gidą“ turinį skirta dėmesio asmens duomenų saugumo pažeidimams, atsižvelgiant į tai, kad įvykęs asmens duomenų saugumo pažeidimas gali sukelti itin skaudžių pasekmių tiek žmonėms, tiek pačioms organizacijoms. „ADA gido“ testų rubrikoje sukurtas specialus testas, kuris padės apsispręsti, ar konkrečiu atveju reikėtų Inspekcijai pateikti pranešimą apie įvykusį pažeidimą.

Mobiliojoje aplikacijoje „ADA gidą“ paskelbtos SolPriPa projekto gairės apie asmens duomenų apsaugą duomenų subjektams, jaunimui, vyresnio amžiaus žmonėms, smulkiąjam ir vidutiniam verslui, startuoliams, sveikatos priežiūros sektoriui, žiniasklaidos sektoriui, taip pat lankstinukai „Asmens duomenų apsauga Lietuvoje. Kokios institucijos gali padėti?“, „Teisės asmens duomenų apsaugos srityje“, „Asmens duomenų saugumas internete“, „Vaizdo stebėjimas“, „Tiesioginė rinkodara ir asmens duomenų apsauga“, „Asmens duomenų apsauga žiniasklaidoje“. „ADA gidą“ paskelbtos projekto metu parengtos tinklalaidės ir straipsniai žiniasklaidos priemonėse

Įgyvendinant europinį „SolPriPa“ projektą kartu su projekto partneriais Mykolo Romerio universitetu moksliniame žurnale paskelbta straipsnių asmens duomenų apsaugos tema: „Asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijos vaidmens pasikeitimai priėmus bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą“, „Naujosios duomenų subjekto teisės bendrajame duomenų apsaugos reglamente“, „Asmens duomenų tvarkymo iššūkiai COVID-19 pandemijos metu“, „Asmens duomenų tvarkymo ypatumai nuotoliniu būdu teikiant paslaugas sveikatos priežiūros srityje“, „Asmens duomenų kiekio mažinimo principo įgyvendinimas finansų įstaigose“.

Visuomenės informavimas. 2020 m. Inspekcija skyrė daug dėmesio informacijos sklaidai apie vykdomą veiklą, funkcijas, teikė komentarus dėl įvairių situacijų, duomenų saugumo pažeidimų tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuose įvairiais visuomenės informavimo kanalais ir priemonėmis:

- 105 atsakymai į paklausimus;
- 42 naujienos interneto svetainėje;
- 13 TV interviu ar laidų;
- 12 radijo interviu ar laidų;
- 5 pranešimai spaudai;
- Ir kt.

2020 m. Lietuvos gyventojų apklausos apie asmens duomenų apsaugą duomenimis, maždaug 13 proc. gyventojų teigia, kad per pastaruosius metus jiems teko susidurti su neteisėtu jų asmens duomenų tvarkymu. Apklausa rodo, kad, susidūrę su pažeidimu, daugiau kaip pusė gyventojų (54 proc.) ne tik norėtų, kad pažeidėjas (įmonė arba įstaiga) pasitaisytų, bet ir būtų nubaustas. Palyginti su 2019 m. apklausos rezultatais (36 proc.), matyti, kad visuomenės atlaidumas pažeidėjams mažėja. Šis rodiklis išaugo kartu didėjant informuotumui apie asmens duomenų apsaugą ir domėjimuisi savo teisėmis asmens duomenų apsaugos srityje. Padidėjusi netolerancija asmens duomenų tvarkymo pažeidimams turėtų atkreipti organizacijų dėmesį, kad tikėtina, jog per mažai paisoma teisių, trūksta skaidrumo iš organizacijų pusės dėl asmens duomenų tvarkymo.

Teisėkūra asmens duomenų apsaugos srityje

7 lentelė. Teisės aktų rengimas ir derinimas

Veikla	Iki BDAR	Pradėjus taikyti BDAR		
	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.
Derinta teisės aktų	328	623	630	662
Parengta teisės aktų	7	17	23	6

2020 m. Inspekcijos dalyvavimas teisėkūros veikloje užėmė reikšmingą veiklos dalį. Per ataskaitinį laikotarpį ne tik derinta 662 kitų institucijų teisės aktų projektai, parengti ir patvirtinti 6 Inspekcijos direktoriaus įsakymai, bet 16 atvejų parengta pasiūlymų, teikta nuomonių ar įvykdyta pavedimų dėl teisės aktų projektų. Įvykdytos 5 viešosios konsultacijos dėl teisės aktų projektų.

Iš viso per ataskaitinį laikotarpį derinta šių teisės aktų projektai:

- Įstatymai – 164;
- Vyriausybės nutarimai – 130;
- Informacinių sistemų nuostatai – 162;
- Registrų nuostatai – 53;
- Įsakymai – 109;
- Kiti teisės aktai – 44.

Duomenų apsaugos pareigūnų skyrimas Lietuvoje

2020 m. Inspekcijai pranešta apie 456 duomenų apsaugos pareigūno paskyrimą. Per visą BDAR taikymo laikotarpį 2018–2020 m. apie duomenų apsaugos pareigūno paskyrimą Inspekcijai yra pranešusios 2 525 organizacijos. Jų pasiskirstymas pagal organizacijos veiklos pobūdį:

- Kita prekių ir paslaugų veikla – 741;
- Švietimas ir kultūra – 714;
- Valstybės ir savivaldybių institucijos – 326;
- Sveikatos paslaugos – 296;
- Finansų ir kreditų veikla – 127;
- Kita – 321.

PLANUOJAMI ARTIMIAUSIO LAIKOTARPIO VEIKLOS PRIORITETAU

Dvejų metų BDAR taikymo priežiūros ir stebėsenos patirtis bei veiklos rodiklių rezultatai sudaro prielaidas daryti išvadą, kad Inspekcijai pavyko pasiekti, jog tiek duomenų valdytojais, tiek ir duomenų subjektai turėtų pagrindines žinias apie kiekvieno iš jų turimas teises ir pareigas asmens

duomenų apsaugos srityje. Ateinančiu laikotarpiu Inspekcija planuoja toliau visuomenėje skleisti pagarbos asmens duomenims kultūrą, visų pirma didinant suinteresuotųjų asmenų žinias, kompetenciją ir įgūdžius asmens duomenų apsaugos srityje, siekiant užtikrinti tinkamą BDAR nustatytų asmens duomenų tvarkymo taisyklių įgyvendinimą ir veiksmingą asmens duomenų apsaugą.

Atsižvelgiant į tai, Inspekcijos 2021–2023 m. veiklos prioritetai yra:

1. Didinti duomenų valdytojų, duomenų apsaugos pareigūnų ir duomenų subjektų žinias, kompetenciją ir įgūdžius asmens duomenų apsaugos srityje.
2. Prisidėti didinant pasitikėjimą viešojo sektoriaus atliekamu asmens duomenų tvarkymu.
3. Stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą asmens duomenų apsaugos srityje.

Pažymėtina, kad Inspekcijos 2021–2023 m. veiklos prioritetai prisidės prie 2021–2030 metų nacionaliniame pažangos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, įtvirtintų valstybės strateginių tikslų – didinti švietimo įtrauktį ir veiksmingumą, siekiant atitikties asmens ir visuomenės poreikiams (3 tikslas), didinti teisinės sistemos ir viešojo valdymo veiksmingumą (8 tikslas), stiprinti Lietuvos įtaką pasaulyje ir ryšius su diaspora (9 tikslas) – įgyvendinimo.

Direktorius

Raimondas Andrijauskas
